

Г. М. ГАРЯЄВА, старш. викл., НТУ «ХП»;
А. М. ХІЛЬЧЕНКО, студент, НТУ «ХП»;
О. Я. ПОЛІЩУК, студент, НТУ «ХП»

ФРАНЧАЙЗИНГ

В статті здійснюється аналіз державного регулювання франчайзингових відносин, розглядаються невідповідності між правовим регулюванням франчайзингу та фактичною стадією розвитку комерційних відносин, проблеми реєстрації договорів франчайзингу у Цивільному та Торговельному Кодексі України, законодавстві щодо захисту прав інтелектуальної власності, економічної конкуренції та прав споживачів та інших нормативних документах та пропоновані заходи щодо їх вирішення.

Ключові слова: франчайзинг, франчайзер, франшиза, франчайзинг угоди, кодекс.

Вступ. Широкомасштабне використання франчайзингу відбувається завдяки його перевагам для обох сторін: франшизіара та франшизіата. Франшизіар отримує можливість швидкого будівництва розгалуженої збутової мережі, яка не тільки не потребує капіталовкладень від нього, а навпаки, приносить йому дохід. Франшизіат, незалежно від наявності чи відсутності підприємницького досвіду, отримує можливість ведення прибуткової підприємницької діяльності. Франчайзинг має переваги і для споживачів, які отримують конкурентоздатний товар або послугу за найнижчою ціною та найвищою якість.

Завдання роботи: дослідити державне регулювання, тобто законодавство франчайзингових відносин в Україні.

Мета дослідження полягає у проведенні аналізу державного регулювання франчайзингових відносин.

Невідповідності між правовим регулюванням франчайзингу та фактичною стадією розвитку комерційних відносин. Сьогодні, незважаючи на інтенсивний розвиток франчайзингу в Україні, нормативно-правова база для проведення такого роду діяльності залишається недостатньо розвиненою. Українське законодавство не працює з визначеннями «франчайзинг», «франчайзер», «франшиза» і «франчайзинг угоди». Замість цього використовуються визначення «комерційна концесія», «правовласник», «правий користувач» і «комерційна концесійна угода».

Таким чином, правові відносини у цьому виді діяльності в Україні регулюються Цивільним кодексом України (Глава 76 «Комерційна концесія», книга четверта – «Право інтелектуальної власності», а також Глава 75 «Планування прав інтелектуальної власності»); Українським Торговельним кодексом (Глава 36 «Використання прав інших суб'єктів господарської діяльності (комерційна концесія)», та Глава 16 «Здійснення прав інтелектуальної власності в господарській діяльності»); а також спеціальним законо-

давством щодо захисту прав інтелектуальної власності, економічної конкуренції та прав споживачів.

Відсутність цілеспрямованого підходу до цього важливого питання франчайзингу створює багато недоліків і проблем; наприклад, такі важливі питання залишаються неоднозначними і нерегульованими:

- визначення обов'язкової частини інформації, що підлягає розкриттю правовласником / користувачем (далі – франчайзер / франчайзі) до укладення відповідного договору;

- відповідальність франчайзера перед франчайзі в разі одностороннього дострокового розірвання договору;

- відсутність законодавчо визначеної термінології в умовах франчайзингу, який додає певні незручності для учасників цього виду бізнесу.

Слід зазначити, що багато країн (а саме, Австралія, Бельгія, Бразилія, Китай, Індонезія, Італія, Японія, Казахстан, Південна Корея, Малайзія, Молдова, Іспанія, Румунія, Саудівська Аравія, Швеція, В'єтнам і ряд штатів в США) мають спеціальне законодавство (тобто, окремі правові акти), які регулюють відносини у сфері франчайзингу.

Пропоновані заходи: прийняти Закон по франчайзингу, який буде чітко визначити правову основу для швидкого розширення франчайзингової діяльності в Україні.

Реєстрація договорів франчайзингу. Відповідно до пунктів 2 і 4 статті 1118 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України) і пунктами 2 і 3 статті 367 Господарського кодексу України, франчайзингу (комерційна концесія) угода підлягає державній реєстрації в органі, що здійснює державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності, що є правонаступником (франчайзером) під відповідним договором або органом, який зареєстрував користувача (франчайзі), коли франчайзер зареєстрований за межами України.

Відповідно до статті 1 закону України про державну реєстрацію юридичних осіб і індивідуальних підприємців № 755-IV від 15 травня 2003 вищезгаданий орган, який реєструє франчайзингових угод є посадою Державного реєстратора.

На жаль, чинне законодавство (ні закони, ні підзаконні нормативні акти) не визначає для франчайзингової угоди порядок реєстрації державним реєстратором. Відсутність цієї процедури призводить до типової ситуації, коли офіс Державної реєстраційної служби відмовляється реєструвати франчайзингові угоди, що робить негативний вплив на практичну реалізацію прав, наданих франчайзерам і франчайзі, особливо у відносинах з третіми особами (очевидно, договір франчайзингу набуває чинності з моменту його державної реєстрації) і в разі триваючих ділових спорів.

Крім того, необхідно придивитися до проблеми «подвійної реєстрації». Відповідно пункту 1 статті 1116 Цивільного кодексу, «предметом договору комерційної концесії є право використовувати правові об'єкти інтелектуальної власності (товарні знаки, промислові зразки, винаходи, твори мистецтва, комерційні секрети і т.д.), комерційний досвід та діло-

ву репутацію». Виходячи з поточної ділової практики, факт надання права на використання об'єктів права інтелектуальної власності (тобто об'єкти, які служать в якості суб'єктів франчайзингові угоди) підлягає державній реєстрації, з метою забезпечення належного правового захисту для франчайзі. У той же час, як вже було сказано вище, сам договір франчайзингу підлягає державній реєстрації, що призводить до так званої «подвійної реєстрації».

Стаття 1114 Цивільного кодексу передбачає добровільний характер державної реєстрації для договорів франчайзингу. Вона включає в себе договори франчайзингу, на підставі яких право на використання об'єктів прав інтелектуальної власності (далі – ІПР) видається, тобто, «відсутність державної реєстрації не повинна впливати на дійсність прав, наданих за ліцензією або іншою угодою ..., а саме, право ліцензіата на звернення до суду за захистом прав». Тим не менш, на практиці рекомендується реєструвати угоди щодо надання права на використання об'єктів прав інтелектуальної власності з наступних причин.

Відповідно пункту 2, пункту 9 статті 16 Закону України про захист прав на товарні знаки для товарів і послуг № 3689-ХІІ від 15 грудня 1993 року, сторона в договорі має право інформувати непізнане число осіб, про передачу права власності на товарний знак або видачу ліцензії на використання товарного знака. Інформування в даному випадку означає публікацію в офіційному бюлетені, відповідної заяви. Розмір декларації та порядок видавничої визначаються організацією [Державного департаменту інтелектуальної власності]; Відповідні записи до Державного реєстру мають бути зареєстровані одночасно з публікацією. Беручи до уваги вище сказане, ясно, що права, надані відповідно до ліцензії або ліцензійної угоди, дійсні незалежно від наявності або відсутності раніше державної реєстрації. Тим не менш, в практичному житті такі реєстрації (та публікації) вельми необхідні для третьої сторони (яка, наприклад, хоче стати субліцензіатом), щоб знати, до кого звернутися на території держави, щоб встановити суб-ліцензування зв'язки (тобто те, що особа може видати дозвіл на використання певного товарного знака). Крім того, якщо ліцензіат (відповідно до ексклюзивної ліцензійної угоди) звертається до суду за захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності, а також використання товарного знака, які нібито були порушені третіми особами, цього ліцензіата, маючи на увазі, щоб вимагати відшкодування збитків, може мати проблеми з законом (у разі відсутності реєстрації ліцензійної угоди), намагаючись довести наступне:

- наявність вини в діях третіх осіб;
- дата укладення ліцензійного договору (угода є фактичною підставою для судового розгляду);
- момент, з якого право перешкоджати третім особам використовувати певний товарний знак набуває чинності;
- термін дії права для розв'язання суду без подачі заздалегідь скарги безпосередньо відносно передбачуваного порушника (або без будь-якого

іншого виду інформування передбачуваного порушника заздалегідь про ексклюзивні права на інтелектуальну власність даної особи на використання певного товарного знаку).

Узявши до уваги ці аргументи, можна дійти висновку, що для забезпечення належного захисту та реалізації їх прав франчайзер і франчайзі повинні зареєструвати договір франчайзингу в двох окремих державних організаціях: в офісі Державного реєстратора (цей орган безпосередньо реєструє франчайзингові угоди) та в Державному підприємстві "Український інститут промислової власності" (далі – Укрпатент), у підпорядкуванні Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України (цей орган реєструє факт надання права використання об'єктів права інтелектуальної власності). Ця подвійна реєстрація в практиці призводить до значного уповільнення всього процесу розвитку франчайзингу в Україні.

Пропоновані заходи. Для регулювання проблеми реєстрації франчайзингові угоди, необхідно розробити і прийняти, як можна скоріше, підпорядкований законодавчий акт (наприклад, постанову Кабінету Міністрів України), яка повністю визначить порядок державної реєстрації для франчайзингові угоди. Це підлеглий законодавчий акт повинен чітко визначити повний перелік критеріїв, на основі яких в офісі Державного реєстратора повинні розглянути договір франчайзингу, для спільної мети майбутньої державної реєстрації (наприклад, дотримання всіх необхідних юридичних положень передбачених законом, і обидвох відповідність сторін вимогам чинного законодавства може служити зазначеним вище критеріям), що важливо для запобігання можливих правових порушень з боку державних реєстраторів; Внесення змін до Цивільного кодексу України, України Торговельного кодексу, і конкретного законодавства у сфері інтелектуальної власності. Зміни повинні привести до розширення Укрпатенту з ексклюзивним правом реєстрації як угоди, франчайзингу, так і факту надання права на використання об'єктів права інтелектуальної власності, що дозволить спростити всю процедуру реєстрації таких договорів.

Висновок. Франчайзинг в Україні є перспективним напрямом економічної діяльності, що стрімко набуває свого розвитку, поштовхом до чого стала і глобальна економічна криза, що спостерігалась у 2008 р. Оскільки франчайзинг слугує основним інструментом залучення іноземних інвестицій у розвиток національної економіки, що включає і різноманітні ринкові сегменти, постає гостра необхідність врегулювання насамперед законодавчої бази України, в якій досі немає чітко визначених законодавчих актів, що стосувалися б безпосередньо розвитку франчайзингових систем та активного їх залучення до збільшення капіталовкладень також і у державний сектор в економіці. Варто було б розробити та запровадити в дію цілу систему, яка б регулювала усі проблемні питання, що стосуються розвитку франчайзингу в Україні.

Список літератури: 1. Пашко П.В., Пісной П.Я. Митна політика та митна безпека України // Фінанси України – 2006. 2. Державна митна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua>.

Bibliography (transliterated): 1. Pashko, P. V., and P. Ya. Pisnoy "Mytna polityka ta mytna bezpeka Ukrayiny." *Finansy Ukrayiny*. 2006. Print. 2. *Derzhavna mytna sluzhba Ukrayiny*. Web. 30 November 2014. <<http://www.customs.gov.ua>>

Надійшла (received) 08.12.2014.

УДК 339.543.2

Г. М. ГАРЯЄВА, старш. викл., НТУ «ХП»;
А. М. ХІЛЬЧЕНКО, студент, НТУ «ХП»

ТОРГОВІ БАР'ЄРИ

У статті розглядаються торгові бар'єри, зокрема проблеми спрощеного порядку митного оформлення, митного оформлення товарів, вироблених в ЄС, мита на товари тимчасового ввезення, декларування товарів поза місцем знаходження суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, експорту товарів для ремонту та запропоновані заходи щодо їх вирішення.

Ключові слова: торговий бар'єр, мито, тимчасове ввезення, Митний кодекс, Кіотська конвенція, Український Комерційний Кодекс.

Вступ. Митне оформлення. Для України сучасний етап характеризується постійним зростанням обсягів та розширенням масштабів міжнародної торгівлі, ускладненням динамізму торговельних процесів, посиленням вимог міжнародних організацій щодо забезпечення вільного доступу іноземних товарів на внутрішні ринки та зниження національних торговельних бар'єрів. Відбувається поглиблення інтеграції міжнародних вимог у національну практику митного регулювання України. В таких умовах загострюється потреба підвищення ефективності національної митної політики в сфері реагування на зовнішні загрози та швидкої протидії можливим негативним наслідкам таких загроз у напрямку посилення забезпечення економічних інтересів держави й максимального врахування в національній митній системі міжнародних правил та вимог.

Спрощений порядок митного оформлення. В рамках реалізації завдань, поставлених Урядом України у світлі гармонізації та спрощення митних процедур, сприяння розвитку міжнародної торгівлі та здійснення митних принципів, викладених четвертими в угодах СОТ, Державна митна служба (далі - ДМС) розпочала діалог про співпрацю з організаціями, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю шляхом спрощення митних

© Г. М. Гаряєва, А. М. Хільченко, 2014